

A fiatalság olyan, mint a megvadult csikó, melyet futásában nem lehet feltartóztatni. Midőn már nagyon előre haladott a téves irányban — látva és érezve a sikertelenséget — tér meg oda, honnan ki kellett volna indulnia. S különös, akkor sem magát hibáztatja, hanem a körülményeket.

BR. PETRICHEVICH-HORVÁTH KÁLMÁN.

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

The bearings of the darwinian theory of evolution on moral and religious progress. By *F. E. Weiss* D. Sc. F. L. S. Professor of Botany in the University of Manchester. p. 63. London, Philip Green. 1909. — Darwin születésének századik évfordulója sok művet hozott elő. Különösen hazájában adóztak munkássága és elmélete iránt elismeréssel. A fejlődés Darwin óta a tudományos gondolkodásban törvénynyé emelkedett s hatása az ismeret minden ágában tagadhatatlan. Méltán lehet annak az erkölcsre és vallásra való vonatkozásairól is beszélni. Ez hozta létre az előttiünk levő munkát is, melyet írója az unitáriusok évi közgyűlésén olvasott fel. Darwin személyileg is összeköttetésben állott az unitárius egyházzal. A shrewsbury-i unitárius templom falába beillesztett emléktáblán e felirat olvasható: „Darwin Robert Károly, a „Fajok eredete“ szerzőjének emlékére, ki életének korábbi szakában ez egyháznak rendes tagja, e templomnak rendes látogatója volt.“ Később kifejtett elmélete sem választotta el őt a vallástól, hanem csak arra szolgált, hogy azzal a természet csodái és Isten művei teljesebb megértést nyerjenek.

A mit a darwinismus, közelebb véve a dolgot, nyújt az erkölcs és vallás megmagyarázására, hogy az erkölcsi természet kezdete némely állatnak ösztönszerű jellemvonásaiban található, főleg amaz ösztönökben, melyek a faj fentartására irányulnak, a „gregarious instinct“-ben, később az embernél a „social instinct“-ben, mely a miveltség magasabb fokain erkölcsi eszményekkel jelentkezik; a vallásra nézve pedig, hogy a vallások is nem egyszerre állottak elő, hanem fokozatosan fejlődtek és hogy még azok a vallások is, melyek egyes nagy vallástanítók nevével társulnak, oly alapon épültek fel, mely folytonos növekedésnek és változásnak a terméke.

A vallás az ugynevezett „animismussal“ kezdődik és onnan jut számtalan fokozaton keresztül a kereszténységig. A darwinismusnak egyik legfontosabb hatása az összehasonlító vallástudomány, mely a vallási nézetek tisztázására és további haladásra vezet.

A tudós szerző a darwinismusnak hivatott magyarázója s művével és gondolkodásával hozzájárul annak a megerősítéséhez, hogy a vallás és a tudomány egymással összeférhetnek.

Három értekezés. Irta *Perczelné-Kozma* Flóra. 30 l. Budapest. Franklin-társulat. — „A theismus eszméje a philosophia történelmében“ az első ez értekezések közül. A tanult író a theismus létjogosultságát a bölselem történelméből mutatja meg és arra következtet, hogy a társadalom javítását a theisticus magaslaton álló nyugodt socialismus útján kell keresni s nem az atheisticus socialismusban, melynek forradalmi többszörre vérontásra vezetnek. Sajnálattal látja, hogy a keresztények vagy tulságosan orthodoxok, vagy „szabadgondolkodók“, atheisták, s Spinoza és Mendelssohn Mózes népe is szintén többszörre vagy az orthodoxiába merül el, vagy a Marx-féle nézetnek hódol. — A második értekezés a „Modern szabadgondolat és reformatioi haladás“ czimet viseli. „A szabadgondolat“ a hazafias érzést is elavultnak tartja, a reformatioi gondolat ellenben nemcsak megismeri azt, hanem táplálja. — A harmadik értekezés az „Andesek Krisztussát“ mutatja be, azt a szobrot, mely a Cordillerák legmagasabb csucsán áll, s melyet Chile és Argentina köztársaságok emeltek egymás ellen folytatott háboruk után a béke jeléül. Háborus hírek hatása alatt a béke érdekében irt találó cikkek. Mind a három értekezést az a szabadelvű szellem longi át, mely az írónek éltető eleme s munkásságának forrása tanulmányal folyton mélyítve és terjedtebbé téve.

Sz: 952—1909.

Pályázat egyházi beszéd megírására.

Közönséges vasárnapi ünnepre népszerű nyelven unitárius egyházi beszéd irandó a protestáns hitélet szabadelvű irányának szellemében s a nép vallásos hitének és erkölcsi érzésének a serkentésére. A beszéd Pál apostol rómabeliekhez irt levele 8. r. 39. versében foglalt ez alapigékre irandó: „Sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtmény el nem szakaszthat minket az Istennek szerelmétől, mely van a mi Urunk Jézus Krisztusban.“

A beszéd terjedelme Cicero betűkkel nyomtatva nyolezad alakban legfennebb 12—16 oldalra terjedhet.

A pályadíj egyszáz kor., mely a hírület kihirdetése után csak absolut becsű eredeti beszédnek adatik ki.

A birálat eredményét az 1910. évi egyházi főtanácson hirdetik ki; a birálatot pedig az E. K. Tanács által a kolozsvári unitárius Kollegiumban tanító felszentelt tanárok és lelkészek köréből, az E. K. Tanács által választott bíráló bizottság teljesíti.

Pályázhat minden felszentelt unitárius pap, kivéve az előbb említett Kollegiumban tanító tanárokat és papokat.

A pályaművek idegen kézzel irandók le és jeligével látandók el, szerző neve pedig külön borítékba zárandó s az a boríték a pályamunka jeligéjével látandó el.

A pályaművek 1910. évi május hó 1-ig posta útján az unitárius püspöki hivatalhoz küldendők be, később beérkezett művek pályázatra nem bocsáttatnak.

A pályamű a nyertes szerző tulajdona marad, de a „Keresztény Magvető” című unitárius folyóiratban kiadatik.

Nyomatásban már megjelent beszédek nem versenyezhetnek.

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt. 1909. évi szeptember hó 24.-én tartott üléséből.

Ferencz József
unitárius püspök.

Végh Mihály
titkár.

KÜLÖNFÉLÉK.

Hausrath Adolf, a jeles theologus író 72 éves korában Heidelbergben aug. hónapban elhunyt. Egyike volt Németországon azoknak, kik a theologia és az általános műveltség közti egység szószólói — a Protestantenvereinnak Pfliedererrel együtt kiváló munkása, Hase Károly irányának méltó folytatója. Szépészeti érzék és a mellett lendületesség jellemzik iratait; nem a tudósoknak, hanem a művelt nagy közönségnek írt. Nevezetesebb művei, melyek mindenkor olvasóra találnak: „Neutestamentliche Zeitgeschichte”, mely több kiadást ért: „Strauss” két kötetben; „Rothe” két kötetben; „Luther”. Ezekon kívül Taylor György álnév alatt írt egy pár történelmi regényt is, mint „Antinous”, „Klythia”. 1906 óta, mikor a tanári széktől megvált, „Jésus und das neue Testament” című munkával foglalkozott, de ez befejezetlenül maradt. Hausrath fényes nevet hagy hátra a protestans irodalom történelmében.

Wendte W. Károly, „a szabadelvű vallásos gondolkozók nemzetközi tanácsának” Bostonban lakó titkára a nyáron több hetet